

Velké divadlo začíná

Epická i intimní inscenace *Andělé v Americe* zamířila po více než čtvrtstoletí od prvního uvedení konečně i na českou scénu. Jde o událost. Divák stráví v pražském Divadle ABC přes čtyři hodiny, v rozsáhlé mozaice příběhů z New Yorku zmítaného AIDS hraje většina herců více postav, včetně duchů či bolševiků.

Všichni jste potomci dávné imigrantky, která přišla do Ameriky. Vás už ale taková cesta nečeká, svět už ji pro vás nemá, zní ve slavné divadelní hře *Andělé v Americe*, kterou uvádí pražské Divadlo ABC. Všechny postavy, obývající New York poloviny osmdesátých let, totiž ve hře potkáváme ve chvíli zlomu, kdy zoufale hledí do nejisté budoucnosti a nevědí, jak a kudy dál. Zato ale cítí, že blíží se milénium zatřese celou společností, zmítanou konfliktem mezi liberalismem a konzervatismem. Hra amerického dramatika Tonyho Kushnera má však se současností více paralel, než by se zdálo.

První díl *Andělů v Americe*, hru s názvem *Milénium se blíží*, poprvé uvedlo divadlo v San Franciscu v roce 1991, pak následovaly premiéry v londýnském Národním divadle, na Broadwayi i jinde. O rok později Kushner uvedl i druhý díl s názvem *Perestrojka*. Za dílo dostal sošku Tony i Pulitzerovu cenu, vznikla senzace a okamžitá klasika. Další vlna úspěchu přišla v roce 2003, kdy měla premiéru stejnojmenná minisérie televize HBO s Alem Pacinem a Meryl Streep v hlavních rolích, populární i v Česku, které ale na první divadelní ztvárnění čekalo doteď. Do pražského Divadla ABC tak nyní zamířily oba díly v překladu Jitky Sloupové a v režii Michala Dočekala, nového uměleckého šéfa Městských divadel pražských. A s osmi herci, kteří představují více než dvacet postav.

Nemoc buzen a šlapek

Ty obývají New York osmdesátých let a na scéně se jejich linie prolétají v bytech, kancelářích, ale hodně i v nemocničních pokojích. Zemi totiž zasáhla epidemie AIDS, na kterou umírají hlavně mladí gayové a lékaři si s ní nevědí rady. Politický establishment v čele s prezidentem Reaganem „novodobý mor“

▲ **NEČEKANÝ PÁR.** Mormonský právník Joe (Martin Donutil, vlevo) se zamiluje do zoufalého Louise (Viktor Dvořák), který opustil svého partnera umírajícího na AIDS.

nezajímá, část společnosti ho zase vnímá jako boží trest pro „prostopášné a promiskuitní buzeranty“. Nakažený je i třicátník Prior (Tomáš Havlínek), kterého v nejtěžších chvílích opouští jeho partner Louis (Viktor Dvořák), protože nemůže ustát pohled na jeho rozpadající se tělo. Prior sice vážnost situace shazuje větami typu „Zvládám stres, jako gay jsem na něj zvyklý“, přesto cítí, že brzy zemře. A navíc nenávidí nemocnice.

Krizí prochází i vztah mormonského právníka Joea (Martin Donutil), jehož žena Harper (Beáta Kaňoková) je závislá na valiu a trpí halucinacemi. Joe si uvědomuje, že je gay, a sblíží se s Louistem („Seš docela sympatický, na to, žes volil Reagana,“ řekne mormonskému konzervativci). Svou homosexualitu naopak skrývá vážený právník Roy Cohn v labužnickém podání Ondřeje Pavelky. Cohn byl reálný prokurátor za mccarthismu,

který posílal lidi na smrt, brojil proti homosexuálům a radil mladému Donaldu Trumpovi. Zemřel na AIDS, do poslední chvíle ale tvrdil, že trpí rakovinou. „Sexualitu neurčuje, s kým spíš, ale jak si stojíš na společenském žebříčku,“ říká v monologu proslaveném Alem Pacinem bezskrupulózní padouch připomínající Berlusconiho a jiné státníky naší doby, kteří politiku proměnili v krutou prázdnotou show.

Bůh nás opustil

V nemocnici se Cohnovi zjevuje duch jedné z jeho obětí, Ethel, kterou v minisérii hrála Meryl Streep, v Praze ji stejně jako čtyři další postavy majestátně představuje Eva Salzmánová. Dočkal všechny postavy vhání do strhujících debat o lásce, identitě i politice, kdy hodnoty jako svoboda a demokracie znamenají úplně něco jiného pro bohatého pravičáka v kanceláři na Manhattanu než pro chudého levičáka se štemplem outsidersa. V druhé polovině představení začnou převládat snové sekvence s anděly (a andělským chórem), jež opustil Bůh a které i přes zvukové a světelné efekty třístí pozornost nad Kushnerovým textem, jehož se Dočkal drží možná až příliš nábožně.

Andělé v Americe ale udrží pozornost po celou mamutí stopáž i díky fascinující, produkčně velmi sofistikované a náročné scéně Martina Chocholouška, které dominují posouvající se panely rámuující prostor. Jako hlavní téma hry se zcizujícími efekty a humorem („Co děláš v mé halucinaci?!“) nakonec převládá očištění a odpuštění, ostatně o nemocného Priora se začne starat dříve homofobní mormonská matka nového přítele jeho exmilenice. V Divadla ABC je tak k vidění obří kus propojující romantiku s politikou, v němž nakonec cestu z pekla osvítl andělský paprsek naděje. „Velké dílo začíná,“ říká na závěr Prior. V Divadle ABC je velké divadlo k vidění už teď.

Jan Škoda ■

Tony Kushner: *Andělé v Americe*
Divadlo ABC
Režie Michal Dočkal
Hrají Tomáš Havlínek, Ondřej Pavelka,
Eva Salzmánová, Viktor Dvořák, Martin
Donutil, Beáta Kaňoková a Filip Březina.